

İKİ YENİLGİ ŞİİRİ ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Aylin ÇAKIR*

Özet:

19. yüzyıl şairi Ketibi, Türkmenistan edebî sahasının güçlü isimlerinden biridir. Ketibi, Türkmenistan tarihinin on dokuzuncu yüzyıldaki önemli olaylarından biri olan II. Göktepe Savaşı'na katılmış ve bu savaşta aldığı yara yüzünden vefat etmiştir. Şair, II. Göktepe Savaşı'ndan yenik çıkan milletin düştüğü elim durumu “Senin Üstünde” başlıklı şiirinde anlatmış ve hezimetten sonra Türkmen halkının hayatını “horluk” ekseninde ifade etmiştir.

Türkiye sahasından 20. yüzyıl şairi Yahya Kemal, 1918 yılında imzalanan Mondros Mütarekesi'nin ardından milletin düştüğü zor durumu “1918” adlı şiirinde anlatmıştır. Yahya Kemal de, mihver kavram olarak “horluk”u kullanmıştır. İki şiirde ortak olan başka kavramlar da bulunmaktadır. Farklı dönemlerde, farklı coğrafyalarda yaşayan ve birbirini tanıma imkânı bulunmayan iki şair, milletlerinin kaderini derinden etkileyen hezimetlerden sonra, aynı duyguyu, büyük ölçüde aynı kavramlarla ifade etmişlerdir. Bu iki şiir, konuyla ilgili küçük birer örnekten ibarettir. Mutlaka başka örnekler de vardır. Bunların tespiti ve karşılaştırmalı olarak incelenmesinin, kültürümüze bir hizmet olacağı düşüncesindeyiz. Bu düşünceyle, bu makalemizde yukarıda tanıttığımız iki şiiri çeşitli yönleriyle karşılaştırmalı olarak incelemeye çalışacağız.

Anahtar kelimeler: Ketibi, Senin Üstünde, Yahya Kemal, 1918, şiir.

A Comparative Study on Two Poems about Defeat

Abstract:

Ketibi, a 19th century poet, is one of the strong names in the field of Turkmenistan literature. Ketibi attended the Göktepe War II, which was one of the important events towards the end of the Turkmenistan history, and died because of a wound he got at the war. The poet described the grievous situation of the nation, which got defeated in Göktepe War II, in his poem named “On You” and after that defeat he defined the life of people in “despising” context.

* Doktora öğrencisi, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü. aylinecakir1@my.net.com

From Turkey's literary field, the 20th century poet Yahya Kemal described the harsh situation, in which the nation was after the Mondros Treaty which was signed in 1918, in his poem "1918". Yahya Kemal used "despairing" as a main aspect, too. There are also other similar aspects in both of the poems. After the defeat which profoundly influenced the faith of their nations, the two poet who lived in different periods of time, in different geographies and who did not have the possibility to know each other, expressed the same feelings with nearly the same aspects. These two poems are only two little examples related to the subject. There must definitely be other examples. We believe that determining and comparatively analysing them will be a duty to our culture. With this belief, we will try to analyze both of these poems, which we have mentioned above, within their various aspects.

Key words: *Ketibi, On You, Yahya Kemal, 1918, poem.*

1. Büyük Olaylar ve Edebî Yansımaları

Toplumun aynası olan edebiyat ile tarih iç içe geçmiş iki alandır. Milletlerin tarih boyunca karşılaştıkları olaylar, zaferler, özellikle milletlerin kaderini değiştiren yenilgiler, önemli edebî eserlerin vücuda getirilmesine zemin hazırlar.

Bir Uygur destanı olan Göç Destanı'nda millî birlikleri bozulan Uygurların vatanlarını bırakıp göç etmek zorunda kalmaları anlatılırken, Türk dilinin ve edebiyatının şaheseri sayılan ve bir çeşit siyasi hatırat niteliği de bulunan Orhun Abideleri'nde I. Göktürk Devleti'nin yıkılmasında etkili olan olaylar anlatılmıştır. Daha yakın tarihe, milletimizin yazgısını değiştiren Kurtuluş Savaşı dönemine baktığımızda Mehmet Akif'in, Halide Edip Adıvar'ın ve daha nicelerinin eserlerini saymadan geçemeyiz. Bu dönem eserlerinin hemen hepsinin ana teması hezimet olmuştur. Bu dönemde milletin yaşadıkları, yaklaşık bir asır geçmesine rağmen, hâlâ edebiyatın her türünün konusu olabilecek kadar canlıdır.

Bütün bu eserler, millî şuurun canlı kalmasına, kuvvetlenmesine veya alevlenmesine katkıda bulunur. Bu açıdan baktığımızda milletlerin yaşadığı hezimetler aslında milleti birbirine bağlayan harç malzemesi gibidir.

Makale konumuz olan ve mukayeseli olarak incelenmeye çalışılan iki şiir de iki önemli mağlubiyetin ürünüdür. Biri Türkmenistan sahasına ait II. Gök-tepe Savaşı'nın ya da hezimetinin mahsulüdür. İkincisi ise Türkiye'den önemli bir şaire aittir ve Mondros Mütarekesi ile vatanın işgal edilmesinin ardından kaleme alınmıştır. İki şiirde dikkatimizi çeken husus, ortak duyguların ortak kavramlarla ifade edilmiş olmasıdır.

2. Ketibi ve "Senin Üstünde" Şiiri

On dokuzuncu yüzyıl, siyasi bakımdan on sekizinci yüzyılın devamı niteliğindedir. On sekizinci yüzyılda, Azadı ve özellikle Mahtumkulu'nun "Türkmen birliği" çabalarına rağmen, bu birlik sağlanamamıştır. Dağınık boylar hâlinde yaşamaya devam eden Türkmenler, boylar arasındaki çatışmalar se-

bebiyle, sıkıntılarla dolu bir hayat yaşamışlardır. Bunda asıl etken, her boyun Türkmenleri kendi egemenlikleri altında birleştirme arzusu ya da düşüncesidir. Birbiriyle mücadele hâlinde olan boyların en büyüğü, Teke Türkmenleridir.

Bu yüzyılda Rusların kışkırtmalarından kaynaklanan İran baskısı da git-tikçe ağırlaşmış ve Türkmenlere büyük zarar vermiştir. En büyük boy olan Tekeler, on dokuzuncu yüzyılın başlarında Dürün ve Göktepe'ye yerleşmişler, bir süre diğer Türkmen boylarıyla ve Horasan hâkimi ile mücadele ettikten sonra, 1822 yılında Hive Hanlığı'na tabi olmuşlardır. Tekeler 1855 yılında, Govşut Han'ın önderliğinde Hive ordusunu yenerek Marı (Merv) çevresine hâkim olmuşlardır. Mir Haydar'ın Buhara Emiri olması, Marı'ya baskınlarda bulunması ve bazı boyların Buhara Emirliği'ne geçmesi, söz konusu bölgenin Buhara Emirliği'ne bağlanması sonucunu doğurmuştur.

On dokuzuncu yüzyıl, Türkmen boylarının Hive ile Buhara emirlikleri arasında gidip geldiği bir yüzyıl olmuştur. İç ve dış çatışmalardan kaynakla-nan karışıklık ve bunun doğurduğu huzursuzluk hüküm sürmüştür. Bu karı-şıklık ve huzursuzluk, Rusları cesaretlendirmiş ve Ruslar yüzyılın sonlarına doğru bölgeyi işgal etmişlerdir. İşgal ve işgale karşı verilen mücadele tarihe Göktepe Savaşları olarak geçmiştir. Birinci Göktepe Savaşı'nı Türkmenler, İkinci Göktepe Savaşı'nı ise Ruslar kazanmıştır. Ruslar zaferden sonra âdeta katliam yapmışlar; kadın, yaşlı, çocuk demeden binlerce Türkmen'i katlet-mişlerdir. (Saray 1993: 14-36)

Türkmenlerin kaybettiği İkinci Göktepe Savaşı Türkmen halk şiirlerinde geniş yankı uyandırmıştır. (Türkmen 2010: 93-114)

Yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız 19. yüzyılın siyasi olayları Türk-men edebiyatını etkilemiş ve özellikle millî konuların daha sık ele alınması-nı sağlamıştır. Terk edilmek zorunda kalınan Türkmen topraklarının ardında ağıtlar yakılmış; böylece “vatan” fikri ön plana çıkmıştır. Asıl adı Öveztagan olan Ketibi de 19. yüzyıl Türkmen edebiyatının önemli şairlerinden biridir. Şair, Ketibi yanında, zaman zaman Molla Ketip mahlasını da kullanmıştır. Ketibi, 1803 yılında Beherden yakınlarında bulunan Garagan köyünde doğ-muştur. Doğum yılı, bir şiirinde geçen

İt yılında bolsan, yigrim üç yaşda, İt yılında olsan, yirmi üç yaşında,

Sıçan yılı yigrim beşe gider sen. Sıçan yılı yirmi beşe gidersin.

şeklindeki mısralarla da doğrulanmaktadır. İt yılı, 1826; sıçan yılı ise 1828 yı-lına tekabül etmektedir. 1826 yılında 23 olduğunu, 1828 yılında da 25 yaşında olacağını söylediğine göre, doğum yılının 1803 olduğu kesinlik kazanmış ol-maktadır.¹ Babasının adı, Artık'tır. Kaynaklarda, Ketibi'nin ailenin tek çocuğu olduğu ifade edilmektedir. Hatta, bir şiirindeki

1 Garrıyev, M. (1963), *Ketibi*, Türkmenistan İllmlar Akademiyası Neşriyatı, Aşgabat, s. 11.

Ketibi diyr, eke bolsan,   Ketibi der, ağabey olsan,
Ulı bolmay, üke bolsan,   O olmayıp kardeş olsan,
Golun yetmez hiçbir yere,   Elin yetmez hiçbir yere,
Bir atadan yeke bolsan.   Bir atadan gelen tek olsun.

şeklindeki dörtlüğü, ailenin tek çocuğu olduğuna delil olarak gösterilmektedir.² Ancak, aynı eserde, “Ketibi, Şükür aga diyen bir garındaşına...” şeklinde bir ifade de bulunmaktadır.³ Burada bir çelişkinin bulunduğu açıktır. Aynı çelişki, -Ketibi’nin hem ailenin tek çocuğu olduğu, hem de kardeşlerinden birinden kendisini ata bindirip Göktepe’ye götürmesini istediği, bu isteğinin kardeşi tarafından yerine getirildiği ve Ketibi’nin burada “Senin Üstünde” isimli şiirini okuduğu şeklinde- başka çalışmalarda da vardır ve muhtemelen Garriyev’den kaynaklanmaktadır.

Teke Boyu’nun Togtamiş Aşireti’ne mensup olan Ketibi, ilköğrenimini doğduğu köyde yapmıştır. Yükseköğrenim yaptığı bilinmekte; ancak nerede yaptığı bilinmemektedir. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyılda, Türkmen gençlerinin yükseköğrenimlerini -genellikle- Buhara ve Hive’de yaptıkları bilinmektedir. Buradan hareketle, Ketibi’nin de Buhara veya Hive medreselerinden birinde okuduğu tahmin edilmektedir. Buradan mezun olduktan sonra köyüne dönmüş ve köy okulunda öğretmenlik yapmıştır.

Ketibi, kendi köyünden Annagözel adlı bir kızla evlenmiş ve bu evliliğinden bir oğlu ile bir kızı olmuştur. Ketibi’nin hayatını avcılıkla ve kervan ticareti ile kazandığı bilinmektedir.

Türkmen tarihinde çok önemli bir yeri bulunan Göktepe Savaşı’na katılan Ketibi, İkinci Göktepe Savaşı’nda vücuduna saplanan bir okla yaralanmıştır. Ok, vücudundan çıkarılamamış, yara kısa bir süre sonra iltihaplanmış, şairin 78 yaşında ve 1881 yılında ölmesine sebep olmuştur.⁴

İşte incelemeye çalışacağımız “Senin Üstünde” adlı şiirinde de Türkmenlerin hezimetten sonraki durumunu “horluk” kavramını mihver olarak kullanarak tasvir etmiş ve değerlendirmiştir.

Ketibi nazım birimi olarak şiirinde dörtlüğü tercih etmiştir. 11’li hece ölçüsünün kullanıldığı şiirde birkaç tane ölçüye uymayan mısra vardır. Şiirdeki ahenk unsuru genellikle son dizenin tekrarı ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Muhteva bakımından şiire bakıldığında şiirin “horluk” duygusu etrafında şekillendiği görülmektedir.

2 Garriyev, *age.*, s.13.

3 Garriyev, *age.*, s.12.

4 Çakır, Aylin (2009), *Türkmen Şair Ketibi (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Şiirleri)*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, s. 1-2.

Yıkılmış şehrimiz henüz oturmuş,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Ölenler şanslıydı, kalanlar ne gördü,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.

Ketibi'nin yukarıdaki dörtlüğü ile Yahya Kemal'in şu dizeleri birbiriyle paralellik göstermektedir.

Ölenler öldü, kalanlarla muzdarip kaldık.
Vatanda hor görülen bir cemâatiz artık
Ölenler en sonu kurtuldular bu dağdağadan
Ve göz kapaklarının arkasında eski vatan
Bizim diyâr olarak kaldı tâ kıyâmete dek.

Her iki şiirde de ölenler şanslı; kalanlar ise muzdarip, “hor görülen” birer cemaat olarak nitelenmektedir. Her iki şiirde de şair millete vatan savunması konusunda sonuna kadar güvenmektedir. Yahya Kemal bunu şu dizelerle ifade etmekte:

Vatanda korkulu rüya içindeyiz, gerçek.
Fakat bu çok süremez, mutlaka şafak sökecek
Ateş ve kanla siler, bir gün, ordumuz lekeyi,
Bu, insan oğluna bir şeyn olan, Mütareke'yi
Ketibi'nin şiirinde ise bu duyguların ifadesi şu şekildedir:
Övezmirat Dıkma inip cihana,
Kürdistan ehlini getirdi amana,
Savaş günü değer biri yüz ona,
Şöyle savaş kurduk senin üstünde.

Ketibi onca yiğit komutanın mücadele sırasında yaşamını yitirdiğini, ancak bu durumun onları vatandan ayırmadığını, onların ruhunun hâlâ vatan toprağı üzerinde uçmakta olduğunu belirtmektedir.

Gurbanmırat serdar, Polat han ile,
Pek çok cefa çekti şirin can ile,
Şehrimizin içi doldu kan ile,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Nedir Daşayak'tır yığının gülü,
Amanşah, Söyünhan hepsinden ulu,
Annamemmet keçe, evliyakulu,
Bunları yitirdik senin üstünde.

Hanmemmet Atalık, Orazmet hanı,
İllerin üstünde uçmakta canı,
O erlere yoldaş olsun imanı,
Onlar da can verdi senin üstünde.

Tüm bu mücadeleye rağmen vatan toprağının işgali gerçekleşmiştir, zira düşmanın görülmedik topu tüfeği vardır.

Gelip musallat oldu cihanı alıp,
Hiçbir çare bulmadılar il olup,
On beş gün kan aktı, sel gibi olup,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.

.....

Zalimin görülmedik topu, tüfeği,
Şöyle ateş savurdu senin üstünde.

Millet bu işgal durumdan büyük bir utanç duymaktadır. Ketibi bu utançı “Rezil olduk yakına da yâda da” dizeleriyle dile getirmektedir.

3. Yahya Kemal Beyatlı ve “1918” Şiiri

Yahya Kemal, 2 Aralık 1884’te Üsküp’te doğmuş, 1 Kasım 1958’de İstanbul’da vefat etmiştir. Asıl adı Ahmed Agâh’tır. Şair, yazar, siyasetçi ve diplomat kimlikleri ile tanınır.

Yahya Kemal Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinin en büyük temsilcilerinden biri olarak kabul edilir. Şiirleri, divan şiiri ile modern şiirin sentezi niteliğindedir. Şiirlerinde hem aruz veznini kullanmış hem de Batı edebiyatının değişik şiir türlerini kullanmıştır. Sade, anlaşılır, samimi bir dil kullanmayı ilke edinmiştir.

Yahya Kemal, Fransa’da kaldığı yıllarda Fransız şiirini tanıdıkça düşünce dünyası zenginleşir ve şiirde arayışlara girer. Şair, bu arayış sürecinde Fransız şiirinde keşfettiği unsurları bizim şiirimize yansıtarak yeni bir şiir dili yaratmak amacındadır. O, Batılı bir dikkatle bizi biz yapan değerler peşindedir. Türk şiir tarihi içerisinde Türk şiirinin sesini ve ölçüsünü aramaktadır. Bunu sağlamak için Yahya Kemal’in, Batının milliyet anlayışını ve şiirdeki ilerleyişini idrak etmesi gerekiyordu. Yahya Kemal’in Paris’te geçirdiği on iki yıllık süre bu idrak sürecinin oluşmasını sağlamıştır.⁵

Tüm bu fikrî gelişmeler Yahya Kemal’in şiirlerinde “vatan” konusunun mihver olmasına zemin hazırlamıştır. İşte “1918” şiirinde de Mondros Mütarekesi’nden sonra vatanın ve milletin durumu “horluk” kavramı ile ele alınmıştır.

5 Bayrak, Özcan (2009), “Yahya Kemal’in Şiirinin Kaynakları”, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, Volume 4/1-II Winter 2009, 1522-1523.

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi bilindiği gibi oldukça ağır şartları olan ve Osmanlı Devleti'ne dayatılan bir anlaşmadır. Anlaşmanın sonucunda bir yandan Türk orduları terhis ediliyor, bir yandan da Osmanlı Devleti'nin ulaşım ve haberleşmesi, askerî önem taşıyan maden ve ürünleri, düşman denetimine geçiyordu. Bütün silahlarımıza, cephanelerimize, her türlü savaş araç ve gereçlerine el konuluyordu. Bunların yanı sıra İstanbul ve Çanakkale Boğazları işgal ediliyor öte yandan Ateşkes Anlaşması'nın yedinci maddesi uyarınca, yurdun çeşitli yerleri işgal edilmeye başlanmıştı.

Tüm bu olanlardan elbette en büyük zararı halk görmüş, işgallerin başlaması ile halk zulüm içinde yaşar olmuştu. Vatanın asıl sahibi olmalarına rağmen kendilerini “hor görülen bir cemâat” olarak niteleyen Yahya Kemal işgalden sonra çekilen çileyi şu satırlarla ifade etmiştir:

Ölenler öldü, kalanlarla muzdarip kaldık.

Vatanda hor görülen bir cemâatiz artık

.....

Kalanlar ortada genç, ihtiyar, kadın, erkek

Harâb olup yaşıyor tâli'in azâbıyla;

Vatanda düşmanı seyretmek ıztırâbıyla.

Vatanda korkulu rüya içindeyiz, gerçek.

Yahya Kemal durumdan o kadar muzdariptir ki ölenleri bu sıkıntıları görmedikleri için şanslı saymakta ve vatan toprağını o eski ferah hâliyle hatırlayacaklarını belirtmektedir.

Ölenler en sonu kurtuldular bu dağdağadan

Ve göz kapaklarının arkasında eski Vatan

Bizim diyâr olarak kaldı tâ kıyâmete dek.

Şair aslında Türk milletinin değer yargılarını, içindeki vatan sevgisini, bağımsızlık aşkını çok iyi bilmekte ve bu milletin “tâli'in azâbıyla” daha fazla yaşayamayacağını son derece farkındadır. Canını verme pahasına, yediden yetmişe, genç yaşlı, kadın, erkek demeden oluşturulan Türk ordusunun vatan toprakları üzerindeki bu kara lekeyi, bu koca ayıbı sileceklerinden ve vatan toprağı üzerinde yeniden güneşin doğacağından emindir.

Vatanda korkulu rüya içindeyiz, gerçek.

Fakat bu çok süremez, mutlaka şafak sökecek

Ateş ve kanla siler, bir gün, ordumuz lekeyi,

Bu, insan oğluna bir şeyn olan, Mütareke'yi

Yahya Kemal, vatanın bu durumundan aslında utanç duymakta ve bu duygusunu da “şeyn”, “leke” kelimeleri ile ifade etmektedir.

Yahya Kemal “Ok” şiiri hariç tüm şiirlerinde aruz vezni kullanmıştır. Sadece “Ok” şiiri 11’li hece ölçüsü ile yazılmıştır. Türkçe kelimeleri dahi aruz kalıbına en iyi şekilde uyarlayan bir şairimiz olarak bu şiirinde de aruz vezni kullanmıştır. Orijinal⁶ bir nazım şeklini tercih etmiştir.

4. İki Şiirin Karşılaştırmalı İncelenmesi

a) Ortaklıklar:

1. Her iki şiir de, farklı coğrafyadaki iki milletin zor durumunun, vatan toprağının işgal edilmesinin ardından yazılmıştır.
2. Yahya Kemal ve Ketibi “horluk” kavramını mihver kavram olarak ele almıştır.
3. Kalanlar vatan toprağı üzerinde “tal’ in azabıyla” muzdarip hâldeyken, ölenler şanslı olarak nitelenmiştir.
4. Vatan toprağının işgali her iki şair için de utanç kaynağıdır. Yahya Kemal bunu “şeyn, leke” gibi kelimelerle ifade ederken; Ketibi “Rezil olduk yakına da yâda da” dizeleriyle dile getirmektedir.
5. Hem Yahya Kemal hem de Ketibi milletine güvenmektedir. Yahya Kemal bu kötü günlerin sonunda elbette güneşin doğacağını vurgularken, Ketibi verilen mücadeleyi “ulu dava” olarak nitelemiştir ve her ulu dava başarıya ulaşacaktır.

b) Farklılıklar:

1. Farklı coğrafyalardaki olaylar ele alınmıştır.
2. Ketibi’nin şiiri Yahya Kemal’in şiirinden daha uzundur.
3. Ketibi nazım birimi olarak dörtlük kullanıp koşma tarzında şiirini yazarken, Yahya Kemal’in şiiri on iki dizeden oluşmaktadır.
4. Ketibi’nin şiiri “aaab, cccb, ...” şeklinde kafiyelenirken, Yahya Kemal’in şiiri farklı ya da orijinal denilebilecek şekilde kafiyedir.
5. “1918” şiiri aruz vezni ile, “Senin Üstünde” şiiri ise hece vezni ile yazılmıştır.
6. “Senin Üstünde” şiirinde son dizenin tekrarı veya “senin üstünde” kelime grubunun tekrarı ile ahenk sağlanmaya çalışılırken Yahya Kemal’de böyle bir tekrar yoktur.

5. Sonuç

Türkiye coğrafyasından Yahya Kemal’in “1918”, Türkmenistan coğrafyasından ise Ketibi’nin “Senin Üstünde” adlı şiirlerinin incelenmeye çalışıldığı bu çalışmada benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda iki eserin muhteva bakımından çok benzediğini, şekil bakımından

⁶ “1918” şiiri divan ve halk edebiyatı nazım şekillerine uymamaktadır. Ayrıca Batı edebiyatından gelen sone, terza rima, triyole gibi nazım türleri ile uyumadığı için “orijinal” ifadesi kullanılmıştır.

ise ayrıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Ketibi'nin şiiri daha uzun olduğu için elbette olaylar, kişiler daha teferruatlı anlatılmıştır.

Sonuç itibarıyla; Ketibi 19. yüzyıl Yahya Kemal ise 20. yüzyıl şairidir. Biri Türkiye coğrafyasında, diğeri ise Türkmenistan coğrafyasında yaşamaktadır. Ketibi, söz konusu şiirini 1881 veya 1882 tarihinde yazmıştır. Yahya Kemal ise, “1918” şiirini Ketibi'nin şiirinden yaklaşık kırk yıl sonra kaleme almıştır. Farklı dönemlerde, farklı coğrafyalarda yaşayan ve birbirini tanıma imkânı hemen hemen hiç bulunmayan iki şair, milletlerinin kaderini derinden etkileyen hezimetlerden sonra, aynı duyguyu, büyük ölçüde aynı kavramlarla ifade etmişlerdir. Yahya Kemal'in Ketibi'yi okumuş olma ihtimali de son derece düşüktür. İki şairin farklı zamanlarda ve farklı coğrafyalarda, birbirinden habersiz, benzer hadise karşısında aynı duyguyu, aynı kavramlarla ifade etmesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir noktadır. Bu ortaklıklar aynı milletin çocukları olmaları ve aynı değerlere sahip olmaları ile ilgilidir. Aynı duyguların, aynı düşüncelerin ifadesi ortak birliğin, ortak dilin göstergesidir.

EK

1918⁷

Ölenler öldü, kalanlarla muztarip kaldık.
Vatanda hor görülen bir cemâatiz artık
Ölenler en sonu kurtuldular bu dağdağadan
Ve göz kapaklarının arkasında eski Vatan
Bizim diyâr olarak kaldı tâ kıyâmete dek.
Kalanlar ortada genç, ihtiyar, kadın, erkek
Harâb- olup yaşıyor tâli'in azâbıyla;
Vatanda düşmanı seyretmek ıztırâbıyla.
Vatanda korkulu rü'ya içindeyiz, gerçek.
Fakat bu çok süremez, mutlaka şafak sökecek
Ateş ve kanla siler, bir gün, ordumuz lekeyi,
Bu, insan oğluna bir şeyn olan, Mütâreke'yi

SENİN ÜSTÜNDE

Yıkılmış şehermiz heniz oturmuş,
Şeyle horluk gördük senin üstünde,
Ölenler ozdurdı, galan ne gördü?!
Şeyle horluk gördük senin üstünde.
Nurberdi Han el yeterden daş boldı,

7 Beyatlı, Yahya Kemal (1987), *Kendi Gök Kubbemiz*, Yahya Kemal Enstitüsü Yayınları, 8. Baskı, İstanbul, s.79.

Berdimırat han ulug ile baş boldı,
Zemin lerzan urup, çın söveş boldı,
Şeyle horluk gördük senin üstünde.
Bir musallat geldi cahanı alıp,
Bir maslahat tapmadılar il bolup,
O beş gün gan akdı misli sil bolup,
Şeyle horluk gördük senin üstünde.
Yakup ermenidir, kapirnin başı,
Üstümize geldi, serildi leşi,
Seyitmemmet hocam ıslamnın başı,
Olar hem can berdi senin üstünde.
Segsen mün goşuna boyun burmadı,
Alla urdı- biribarı gargadı,
Yıgrimi üçü, duşenbe gün dargadı,
Şeyle horluk gördük senin üstünde.
Gurbanmırat işan, Polat han bilen,
Neler cepa çekdi şirin can bilen,
Şehermizin içi doldı gan bilen,
Şeyle horluk gördük senin üstünde.
Nedir dayaşakdır yığının güli,
Amanşa Söyünhan barından ulı,
Annamemmet keçe, Övlüyegulı,
Şoları baydırlık senin üstünde.
Hanmemmet Atalık, Orazmet hanı,
İllerin üstünde pervazdır canı,
O erlerin hemra bolsun imanı,
Olar hem can berdi senin üstünde.
Niçesinin altın tecı geregi,
Niçesinin gara bağı- yüregi,
Şo zalımın görülmedik yaragı,
Şeyle ot sovurdı senin üstünde.
Bir yaga yanaşsan belent bağıt bilen,
Kesgir gılıç bilen, arap at bilen,
Garabatır öldi say yiğit bilen,

Ulug dava gurduk senin üstünde.
Orus atlı negehan zat döredi,
Sapar ayı halk üstüne yöredi,
Yomut, gölken ili şona yaradı,
Şeyle ot sovruşdım senin üstünde.
Şeherin içinde on sekiz kümmet,
Çağırsam yetişer, bigüman, hümmet,
Uçmanın bazarnın bahası gımmat,
Şona nesip boldı senin üstünde.
Bir yanından kernay- surnay kakıldı,
“Şeher” diyip, bir yanından çıkıldı,
Bala-çaga yere-göge döküldi,
Şeyle horluk gördük senin üstünde.
Övezmirat Dıkma iynip cahana,
Ehli Kürdüstanı getirdi amana,
Söveş günü deger biri yüz ona,
Şeyle söveş gurduk senin üstünde.
Bu işler iş deldi, bildi sayratlar,
Ana gulak salmaz akılsız itler,
Meylisde dalaşan sermest yigitler,
Alarnı baydırdık senin üstünde.
Egenenin kerizine gelenson,
Andan sonra Yangalanı alanson,
Ay tutuldu, Berdi kazı ölenon,
Ay-gün yas bağladı senin üstünde.
Ketibi diyir, galdık tükenmez derde,
Bizler rısva bolduk yakına- yada,
Hemmesi hırlıçı beş mün piyada,
Şularnı baydırdık senin üstünde.⁸

SENİN ÜSTÜNDE⁹

Yıkılmış şehrimiz henüz oturmuş,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.

8 Gandimov, Şahmuhammet (1997), *Ketibi Goşgular*, Aşgabat.

9 Çakır, Aylin (2009), *Türkmen Şair Ketibi (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Şiirleri)*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları, İzmir, s. 100-102.

Ölenler şanslıydı, kalanlar ne gördü,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Nurberdi Han el yetişmez dış oldu,
Berdimırat ulu ile baş oldu,
Göktepe üstünde ulu savaş oldu,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Gelip musallat oldu cihanı alıp,
Hiçbir çare bulmadılar il olup,
On beş gün kan aktı, sel gibi olup,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Yakup Ermeni'dir, kâfirin başı,
Üstümüze geldi, serildi leşi,
Seyitmemmet hocam, İslamın başı,
Onlar da can verdi senin üstünde.
Seksen binlik orduya boyun eğmedi,
Allah vurdu, hem de lanet eyledi,
Yirmi üç pazartesi günü dağıldı,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Gurbanmırat serdar, Polat han ile,
Pek çok cefa çekti şirin can ile,
Şehrimizin içi doldu kan ile,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Nedir Daşayak'tır yığının gülü,
Amanşah, Söyünhan hepsinden ulu,
Annamemmet keçe, evliyakulu,
Bunları yitirdik senin üstünde.
Hanmemmet Atalık, Orazmet hanı,
İllerin üstünde uçmakta canı,
O erlere yoldaş olsun imanı,
Onlar da can verdi senin üstünde.
Nicesinin altın tacı,...
Nicesinin kara bağı, yüreği,
Zalimin görülmedik topu, tüfeği,
Şöyle ateş savurdu senin üstünde.

Düşmana yanaşsan yüce baht ile,
Keskin kılıç ile, Arap at ile,
Karabatır öldü say, yiğit ile,
Ulu dava kurduk senin üstünde.
Orus adlı zat ansızın türedi,
Safer ayı halk üstüne yürüdü,
Yomut, Gölken ili ona yarıldı,
Şöyle ateş savurduk senin üstünde.
Şehrin içinde var on sekiz kümbet,
Çağırsam yetişir, şüphesiz himmet,
Uçmanın, pazarın bedeli ağır,
Şuna nasip oldu senin üstünde.
Bir yanından davul zurna çalındı,
“Şehir” denip bir yanından çıkıldı,
Çoluk çocuk yere göğe döküldü,
Şöyle horluk gördük senin üstünde.
Övezmırat Dıkma inip cihana,
Kürdistan ehlini getirdi amana,
Savaş günü değer biri yüz ona,
Şöyle savaş kurduk senin üstünde.
Bu işler iş değil, bildi sayyatlar¹⁰,
Ona kulak vermez akılsız itler,
Mecliste dalaşan sermest yiğitler,
Onları kaybettik senin üstünde.
Yegene’nin Kerez’ine gelince,
Ondan sonra Yangala’yı alınca,
Ay tutuldu Bedri Kadı ölünce,
Ay gün yas bağladı senin üstünde.
Ketibi der, kaldık tükenmez derde,
Rezil olduk yakına da yâda da,
Tamamı silahlı beş bin piyade,
Bunları yitirdik senin üstünde.

10 Avcılar (Düşmanlar)

Kaynakça

- AYVAZOĞLU, Beşir (1996), *Yahya Kemâl Eve Dönen Adam*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- BAYRAK, Özcan (2009), “Yahya Kemal’in Şiirinin Kaynakları”, *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature And History of Turkish or Turkic*, Volume 4/1-II Winter 2009, 1522-1523.
- ÇAKIR, Aylin (2009), *Türkmen Şair Ketibi (Hayatı, Edebî Kişiliği ve Şiirleri)*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- GANDIMOV, Şahmuhammet (1997), *Ketibi Goşgular*, Aşgabat.
- GARRIYEV, M. (1963), *Ketibi*, Türkmenistan İmlar Akademiyası Neşriyatı, Aşgabat.
- SARAY, Mehmet (1993), *Türkmen Tarihi*, Nesil Matbaacılık, İstanbul.
- TÜRKMEN, Fikret (2010), *Türkmenistan Kültürü Araştırmaları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.